

PRITARTA
Kauno miesto savivaldybės tarybos
2016 m. liepos 12 d.
sprendimu Nr. T-391

PATVIRTINTA
Kauno lopšelio-darželio „Čiauškutis“
direktorius 2016 m. liepos 29 d.
įsakymu Nr. V-44

KAUNO LOPŠELIO-DARŽELIO „ČIAUŠKUTIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Duomenys apie ugdymo įstaigą

Švietimo teikėjo pavadinimas. Kauno lopšelis-darželis „Čiauškutis“ – juridinis asmuo, nesiekianti pelno Kauno miesto savivaldybės institucija

Grupė. Neformaliojo švietimo mokykla

Tipas. Lopšelis-darželis

Adresas. Prancūzų g. 68A, Kaunas

Telefonai: (8 37) 34 80 39, (8 37) 34 81 96

el. paštas.: ciauskutis.darzelis@gmail.com

Kauno lopšelis-darželis „Čiauškutis“ (toliau – lopšelis-darželis) vykdo neformaliojo švietimo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas. Lopšelio-darželio veikla grindžiama teisiniais dokumentais reglamentuojančiais bendrąjį ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą, švietimo pagalbą, ugdymo organizavimo galimybes šalies, savivaldybės ir mokyklos lygmeniu: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Vaiko gerovės politikos koncepcija, Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Įstaigos nuostatais.

1.2. Vaikai ir jų poreikiai

Lopšelyje-darželyje tenkinami pagrindiniai ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikiai: saugumo, sveikatos, judėjimo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos.

Įstaigoje veikia 11 grupių: 3 lopšelio, 6 darželio ir 2 priešmokyklinio ugdymo. Į bendrosios paskirties grupes integruoti kalbos ir komunikacijos, judesio ir padėties sutrikimų turintys vaikai. Vaikams, turintiems sutrikimų, teikiamos nemokamos logopedo, neformaliojo ugdymo mokytojo (kūno kultūra) paslaugos.

Visiems vaikams lopšelyje-darželyje organizuojami grupiniai kūno kultūros ir muzikos užsiėmimai. Dėmesys skiriamas vaikams mėgstantiems dainuoti ir gabiems muzikai. Jiems organizuojamas dainavimo būrelis ir specialūs vaikų muzikinio ugdymo užsiėmimai.

Organizuojant ugdymo procesą, edukacines veiklas ir renginius naudojamos kompiuterinės technologijos (naudojama išmanioji lenta, rodoma vaizdo medžiaga, klausomi garso įrašai, žaidžiami ugdomieji kompiuteriniai žaidimai ir kt.).

1.3. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas.

Lopšelyje-darželyje šiuo metu dirba 21 pedagogas (be vadovų). Iš jų: 17 auklėtojų, 2 švietimo pagalbos mokiniui specialistai (logopedai), 2 kiti pedagoginiai specialistai (muzikos pedagogas, neformaliojo ugdymo mokytojas (kūno kultūra)). Pedagoginis personalas turi pakankamą kvalifikaciją: 2 turi auklėtojo metodininko, 13 – vyresniojo auklėtojo, 3 – auklėtojo kvalifikacines kategorijas; neformaliojo ugdymo mokytoja (kūno kultūra) turi vyresniojo mokytojo kvalifikacinę kategoriją, muzikos pedagogas ir logopedai – metodininko kvalifikacines kategorijas.

40% lopšelio-darželio pedagogų nuo 2010 metų yra Respublikinės ikimokyklinių įstaigų darbuotojų asociacijos „Sveikatos želmenėliai“ nariai. Pedagogai dalyvauja ir patys savo įstaigoje organizuoja seminarus, sveikatos stiprinimo prevencijos veiklas, dalinasi gerąją darbo patirtimi pasirenkant įvairias visuminės sveikatos temas.

1.4. Regiono ir įstaigos savitumas

Lopšelis-darželis įsikūręs Aukštųjų Šančių mikrorajone, toliau nuo gatvės. Aukštųjų Šančių rajonas išsiskiria itin švarių oru, nes čia nėra jokių pramonės objektų, tranzito, mažas pravažiuojančių automobilių srautas. Aukštieji Šančiai – vienas žaliausių Kauno mikrorajonų, nes čia pat yra Ažuolynas, Dainų slėnis, Kulvės kalnas. Aukštųjų Šančių ažuolyno dalyje yra ir piliakalnis, įrengtas Nemuno dešiniojo kranto aukštutinės terasos krašte. Jo šlaitai siekia apie 30 metrų aukščio ir yra apaugę lapuočiais. Į piliakalnį galima užkopti specialiai įrengtais laiptais.

Vaikai lankantys lopšelių-darželių kiekvieną dieną turi galimybę žaisti erdviame kieme su daugybe žaliųjų zonų ir atnaujintomis lauko priemonėmis.

Į įstaigą vaikai priimami iš įvairių miesto rajonų, pageidaujantis lankyti šį lopšelių-darželių. Tai vienuolikos grupių lopšelis-darželis, kurį vaikai lanko nuo pusantrų iki šešerių metų. Jame vykdomos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programos, kurios apima ugdymo procesą ir turinį, metodus bei organizavimo formas, materialinę bazę, šeimos ir švietimo įstaigos sąveiką. Specialiųjų poreikių turintys vaikai integruojami į įprastos raidos vaikų grupes.

Ypatingas dėmesys skiriamas sveikatos kompetencijai lavinti, fizinės ir psichinės vaikų sveikatos užtikrinimui, sveikos gyvensenos propagavimui bei prigimtinių vaikų poreikių patenkinimui. Į šį procesą siekiama įtraukti visą bendruomenę. Sveikatos skatinimo idėjos integruojamos kasdienio ugdymo veiklose, kurias inicijuoja ugdytiniai, tėvai, pedagogai. 2010 m. lopšelis-darželis tapo Respublikinės ikimokyklinių įstaigų darbuotojų asociacijos (RIIDA) „Sveikatos želmenėliai“ nariu, o 2012 m. buvo pripažintas Sveikatą stiprinančia mokykla. Sveikatos ugdymo kompetencija ugdoma remiantis patvirtinta įstaigos sveikatos stiprinimo programa „Sveikatos šaltinėlis“, kuri integruojama į ikimokyklinio ugdymo programą. Lopšelis-darželis dalyvauja tarptautinėje ankstyvosios prevencijos programoje „Zipio draugai“, kuri skirta 5–7 metų vaikams. Ši programa siekia pagerinti emocinę vaikų savijautą, padedama jiems įgyti socialinių ir emocinių sunkumų įveikimo gebėjimų.

Vaikų pilietiškumą ir visuomeninį aktyvumą padeda ugdyti nuolatinis aktyvus dalyvavimas Kauno miesto švietimo įstaigų organizuojamuose renginiuose, projektuose, vaikų darbų parodose, šventėse, spektakliuose, sporto varžybose ir pan., o taip pat didelė lopšelio-darželio darbuotojų organizuojamų renginių įvairovė. Įstaigoje veikia dramos būrelis „Pinokis“, mišrus vaikų ansamblis „Čiauškutis“, mergaičių šokių grupė „Striksės“.

Kauno lopšelis-darželis „Čiauškutis“ kūrybiškai su socialiniais partneriais bendradarbiaujanti įstaiga, nuolat ieškanti naujų bendravimo su jais formų.

1.5. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai

Įstaigos paskirtis – bendradarbiaujant su šeima ugdyti vaiką, atsižvelgiant į tėvų lūkesčius ir vaikų poreikius.

Lopšelyje-darželyje didelis dėmesys skiriamas vaikų šeimos pažinimui, tėvų (globėjų) nuostatų ir lūkesčių išsiaiškinimui bei jų poreikių tenkinimui. Analizuojant anketose bei individualių pokalbių metu išreikštus tėvų poreikius, galime teigti, kad dauguma pageidauja padėti vaikams socializuotis, t. y. tapti visuomeniškais žmonėmis, tuo pačiu įgyti bendravimo, savitvarkos, savarankiškumo, sveikos gyvensenos įgūdžių, lavinti fizines bei psichines galias, kūrybiškumą, diegti atsakomybės jausmą.

Įstaigos bendruomenė skatinama suvokti savo misiją ir reikšmę, kuriant ir vykdant įstaigos viziją. Pedagogų, tėvų, kitų bendruomenės narių bendromis pastangomis siekiame šalinti ugdymosi netolygumus, tenkinant individualius vaiko poreikius, užtikrinant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo dermę, kuriant partneriškus vaiko tėvų (globėjų) ir įstaigos santykius.

Tėvų ir pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas grindžiamas pasitikėjimu, abipuse pagarba, dėmesiu. Bendraujant ir bendradarbiaujant su ugdytinių šeimomis, kuriama bendruomenė, įstaigos kultūra, vertybės, tradicijos, užtikrinama ugdymo tąsa ir kokybė. Vyksta šeimų įtraukimas į grupių veiklą, lopšelio-darželio bendrus renginius, projektus, kitą edukacinę veiklą. Atsižvelgiant į tėvų poreikius, siekiant bendradarbiavimo su šeima kokybės, vykdomas nuolatinis informavimas apie lopšelio-darželio veiklą (vertybes, tradicijas ir kt.), reguliariai atnaujinamas įstaigos internetinis puslapis, naudojamos įvairios žodinės ir rašytinės informacijos apie vaikų ugdymą įstaigoje, priemonės, planuojama įdiegti pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo elektroninę sistemą „Mūsų darželis“, įstaigoje organizuojamos mokamos papildomo ugdymo (pramoginių šokių, krepšinio, keramikos) paslaugos.

Didelį dėmesį skiriame specialiųjų poreikių vaikų ugdymui. Lopšelyje-darželyje veikia Vaiko gerovės komisija, kuri sprendžia klausimus, susijusius su specialiųjų poreikių vaikų ugdymu. Vaikams paslaugas teikia logopedas, muzikos pedagogas, neformaliojo ugdymo mokytojas (kūno kultūra).

1.6. Perspektyva

Programa bus atnaujinama, tobulinama, koreguojama, atsižvelgiant į vaikų pasiekimų vertinimo rezultatus, poreikių kaitą, tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas, ugdymo aplinkos pokyčius, vidaus audito rezultatus.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Planuodamas ugdymo turinį, metodus, parinkdamas priemones, kurdamas ugdymo aplinką, organizuodamas ugdymo procesą, numatydamas pedagoginės sąveikos būdus, bendradarbiavimo su tėvais (globėjais), vietos bendruomene ir socialiniais partneriais formas, lopšelis-darželis vadovausis šiais principais:

Humaniškumo - kiekvienas vaikas gerbiamas kaip asmenybė, paisoma jo norų, interesų, garantuojama teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį, gyventi pritaikytoje aplinkoje. Suteikiama teisė veikti, išreikšti savo nuomonę, teisė į išteklius ir paslaugas. Ugdoma pagarba kito vertybėms ir sau pačiam.

Demokratiškumo – vaikas gerbiamas ir pripažįstamas kaip asmenybė, jam suteikiama galimybė ir laisvė rinktis (veiklą, partnerius ir pan.), naudotis šiuolaikinėmis ugdymo(si) galimybėmis įgyjant žinių ir įgūdžių, skatinamas aktyvumas.

Inkliuzinio ugdymo - lopšelis-darželis rūpinasi visais asmenimis, skatina visų asmenų (vaikas, tėvai, mokytojai, specialistai ir kt.) dalyvavimą ugdymo(si) veikloje, pripažįsta ir gerbia visų vaikų įvairovę ir skirtybes, nepaisant gebėjimų, negalių, šeimos kultūros ir kt.

Tautiškumo - padeda augančiam vaikui natūraliai perimti savo kultūros vertybes, papročius, tradicijas, jas puoselėti ir kartu kurti šiuolaikinę savo ir visuomenės tapatybę.

Diferencijavimo (individualizavimo) – ugdymo turinys sudarytas taip, kad būtų galima jį lanksčiai taikyti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius poreikius, interesus bei galimybes.

Tęstinumo – atsižvelgiant į vaiko jau turimą patirtį bei gebėjimus, siekiama tolesnio darnaus vaiko kompetencijų ugdymo ankstyvajame, ikimokykliniame ir priešmokykliniame amžiuje, užtikrinant šių programų vientisumą ir dermę.

Sveikatingumo – ugdoma vaiko nuostata savarankiškai laikytis asmens higienos, aktyvios veiklos, poilsio ir maitinimosi ritmo, pratinama saugoti savo ir kitų fizinę ir psichinę sveikatą, švarinti aplinką, saugiai jaustis ir elgtis artimiausioje aplinkoje.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas: atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninius, socialinius, pažintinius poreikius.

Uždaviniai:

- padėti atsiskleisti individualiems vaikų poreikiams ir gebėjimams, pritaikant ir įgyvendinant ugdymo(si) turinį;
- saugoti ir stiprinti vaiko fizinę ir psichinę sveikatą, ugdyti sveikos ir saugios gyvenamosios įgūdžius, tenkinti judėjimo poreikį;
- bendradarbiaujant su šeima, visuomene padėti vaikui suprasti jį supantį pasaulį įvairiais pasaulio pažinimo būdais, sudaryti sąlygas pačiam tyrinėti, atrasti;
- ugdyti pozityvaus bendravimo ir bendradarbiavimo su suaugusiais ir vaikais įgūdžius, gebėjimą spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes;
- suteikti laisvę vaikui ir jo kūrybai, skatinant jo saviraišką, plėtojant individualius gebėjimus, atskleidžiant jo unikalumą;
- padėti vaikui integruotis į visuomenę, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualią socialinę patirtį, sudaryti sąlygas perimti tautos kultūros pagrindus.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

4.1. Ugdymo turinys

Programoje sąlyginai išskiriamos penkios kompetencijų grupės, kurios sudaro ikimokyklinio ugdymo pagrindą, tačiau visos kompetencijos yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir dažnai iš dalies persipina. Vienos kompetencijos raida veikia ir yra veikiamą kitų kompetencijų raidos, todėl būtina atsižvelgti į kiekvieną kompetenciją:

- socialinę kompetenciją sudaro šios tarpusavyje glaudžiai susijusios ugdymo sritys: vaiko santykiai su suaugusiais ir santykiai su bendraamžiais;
- sveikatos kompetenciją apima kasdienio gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, savivoka ir savigarba, problemų sprendimas;
- pažinimo kompetenciją sudaro aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas, tyrinėjimas;
- komunikavimo kompetenciją sudaro sakytinė kalba ir rašytinė kalba;
- meninė kompetencija sietina su menine raiška ir estetiniu suvokimu.

Mokėjimas mokytis, kūrybiškumas, iniciatyvumas ir atkaklumas integruojami į visas penkias kompetencijų grupes.

Ugdymo turinys įgyvendinamas kryptingai organizuojant veiklos procesą, sudarant sąlygas vaikui savarankiškai veikti, derinant su numatyta bei organizuota veikla, atsižvelgiant į amžiaus tarpsnių ypatumus, vaiko individualias galias.

4.1.1. Socialinė kompetencija

SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS		
<i>Vertybines nuostatas.</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais		
<i>Bendrieji gebėjimai.</i> Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais		
Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo. Parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus. Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos. Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. Drąsiai veikia, išbando ką nors nauja.	Sukurti ir laikytis atsiveikinimo su tėvais ritualų: apsikabinti, pamojuoti per langą, palikti savo nuotraukėlę, žaislą iš namų ir kt. Grupėje turėti įdomių žaislų pažaisti su vaiku, kol nusiramins. Pastebėti, padrašinti ir paskatinti vaiką. Bendrauti su vaiku tik pozityviai: net užsispyrus jam, rasti pozityvų sprendimą. Pristatyti naujus žaislus, po to pažaisti kartu, o vėliau skatinti žaisti savarankiškai. Bendradarbiauti su vaiko tėvais. Žaidžiant su vaiku skatinti jo savarankiškumą, veikimą su daiktais pakaitalais,

	Mėgdžioja, tačiau žaidžia savaip. Nori veikti savarankiškai, kartais užsispiria. Ramiai stebi nepažįstamus žmones šalia esant suaugusiam.	vaidmenų pasirinkimą ir norą kalbėtis apie tai, kas žaidžiama. Vaikui užsispyrus, priešgyniaujant parinkti tinkamus bendravimo su juo būdus.
3-4 m.	Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučias saugus. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos.	Pasiūlyti vaikams veiklos, per kurią reikia kalbėti apie šeimą. Organizuoti šeimos dienas grupėje. Kviesti tėvus dalyvauti grupės veikloje. Organizuoti stalo žaidimų vakarus su tėveliais. Klausytis vaikų, skatinti pasakyti savo norus, sumanymus, idėjas, padėti juos įgyvendinti. Padėti vaikams laikytis tvarkos, kontroliuoti savo elgesį.
4-5 m.	Laikosi sutartų taisyklių. Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis.	Vaikams prašant įsitraukti į žaidimus, atlikti antraeilius vaidmenis, palaikyti jų sumanymus, užduoti klausimų, padedančius plėtoti žaidimą. Kalbėtis su vaikais apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais ir seserimis.
5-6 m.	Pagarbiai, mandagiai bendrauja su suaugusiais, stengiasi laikytis susitarimų. Žino, kad negalima bendrauti su nepažįstamais.	Skatinti geranoriškai bendrauti. Kartu su vaikais sudaryti dienotvarkę, kartu kurti elgesio grupėje taisykles. Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę įvairiais klausimais. Aiškintis bendravimo taisykles su nepažįstamais.
SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS		
<i>Vertybines nuostatas.</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais <i>Bendrieji gebėjimai.</i> Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.		
Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą mėgdžioti judesius ir veiksmus. Duoda žaislą kitam ir atima, supykęs gali suduoti. Trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.	Paskatinti vaikus žaisti greta. Komentuoti vieno ir kito norus, emocijas, veiksmus. Pagal galimybes parūpinti pageidaujamų žaislų. Paskatinti būti geranoriškiems vienas kitam. Stebėti vaikus, stabdyti netinkamus veiksmus, aiškinti, kodėl negalima taip elgtis. Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti paeiliui arba keliems vienu metu.
3-4 m.	Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus. Geba palaukti savo eilės, dalijasi žaislais.	Naudoti įvairius būdus, padedančius vaikams palaukti savo eilės. Skatinti prašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaisti juo kartu, pasidalyti žaislais ir palaikyti vaikų draugystes.

4-5 m.	Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais.	Padėti atstumtiesiems įsitraukti į žaidimus. Siūlyti įvairios veiklos apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus. Stiprinti tinkamą, draugišką vaikų elgesį. Skatinti bendradarbiavimą.
5-6 m.	Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais. Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi dėl žaidimų ir veiklos, dėl visiems priimtino elgesio.	Organizuoti edukacines ekskursijas, išvykas, veiklas, suteikiančių naujų įspūdžių žaidimų praturtinimui. Paskatinti vaikus aiškintis, kas yra gerai, o kas blogai. Kartu su vaikais kurti taisykles, susitarimus, pasiryžtant jų laikytis. Pasiūlyti veiklą komandiniam darbui. Kalbėtis apie draugus ir draugystę.

4.1.2. Sveikatos kompetencija

FIZINIS AKTYVUMAS		
<p><i>Vertybines nuostatas.</i> Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. <i>Bendrieji gebėjimai.</i> Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.</p>		
Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	<p>Savarankiškai stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, pralenda per kliūtis keturpėsčia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą, ridena, meta, gauda. Pastovi ant vienos kojos. Vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu, laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją. Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius.</p>	<p>Siūlyti įvairius žaidimus lavinančius ir įtvirtinančius vaiko judėjimą. Sudaryti vaikams galimybę laisvai judėti įvairioje aplinkoje. Organizuoti siužetinius pratimus, kurie skatintų vaiką peržengti kliūtis, eiti plačia linija. Sudaryti sąlygas vaikams laiptuoti kopėtėlėmis. Siūlyti statyti bokštelį, užsukti ir atsukti dangtelius. Duoti lipdyti iš minkšto plastilino. Pasiūlyti vedžioti labirintą pieštuku ar puršteliu. Sudaryti galimybes vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuolius. Verti kartu su vaikais vėrinį, makaronus, sagas, karoliukus. Siūlyti žaidimus ir žaislus, kuriuose atliekami sukamieji plaštakos judesiai.</p>

3-4 m.	Stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis: eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, šokinėja abiem ir ant vienos kojos. Mina ir vairuoja triratuką. Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų. Atlieka judesius plaštaka ir pirštais. Gauda didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.	Siūlyti vaikui įvairių žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant pirštų, ir kulnų. Sudaryti sąlygas važinėti triratukais, paspirtukais. Minkyti tešlą, lipdyti iš modelino, plastilino. Leisti kirpti nesudėtingas formas, po to priklijuoti jas ant popieriaus. Žaisti su smulkiomis, įvairių formomų kaladėlėmis. Įvairius daiktus imti žnyplėmis ar pincetu.
4-5 m.	Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, judėdamas vingiais. Šokinėja abiem kojomis vietoje ir pirmyn ant vienos kojos, šokinėja per virvutę. Laipioja lauko įrenginiais. Spiria kamuolį į taikinį. Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai.	Sugalvoti maršrutą, kad vaikas galėtų eiti, bėgti, perlipti suolą, pralįsti po kėde ir t.t. Organizuoti bėgimo estafetes su kliūtimis, įvairiomis užduotimis, panaudojant skirtingas priemones. Žaisti žaidimus su išsisukinėjimais. Siūlyti vaikams šokinėti per šokdynę, lanką. Pasiūlyti piešti įvairias linijas, pieštuku apvesti įvairius trafaretus. Pirštų motorikai lavinti siūlyti sagų, rutuliukų, karoliukų vėrimą, skalbinių segtukų segiojimą.
5-6 m.	Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Išvermingas, bėgioja greitai ir įvairiai. Šokinėja ant vienos kojos pirmyn, šoka į toil, į aukštį. Važiuoja dviračiu. Tikslesnė rankos ir akies koordinacija piešiant, kerpant. Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindamas veiksmus.	Organizuoti vaikams įvairias estafetes. Sudaryti sąlygas žaisti žaidimą „Klasės“, šokinėti per gumytę. Pasiūlyti siuvinėti pagal trafaretą; ant kartono, išdūrus skylutes, kurti įvairius raštus, siuvinėti. Parūpinti priemonių, tinkančių konkretiems sportiniams žaidimams (krepšinio, futbolo kamuolius, badminton rakečių, kėglių, lazdu, salės riedulio vartų). Organizuoti sportinius žaidimus, kad vaikai galėtų varžytis tarpusavyje.

KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI

Vertybines nuostatas. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Bendrieji gebėjimai. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	Valgo ir geria padedamas suaugusiojo arba savarankiškai. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi,	Skatinti vaiką valgyti savarankiškai, tvarkingai, pasakant ar parodant, kaip valgo grupės vaikai. Skatinti ragauti ir valgyti įvairų maistą, pratinant gerai sukramtyti. Rengiant vaiką, pratinti apsirengti ir nusirengti drabužėlius tam tikra tvarka,

	<p>šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą. Pradedama naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas.</p>	<p>apsiauti ir nusimauti avalynę. Mokyti taisyklingai naudotis tualetu, plautis rankas. Žaisti žaidimus „Kuo aš apsirengsiu, eidamas į lauką ar iš darželio namo?“, „Aprenk draugą“. Skatinti klausytis ir (ar) imituoti eilėraštkus. Naudoti įvairias spalvotas, kvepiančias vaikiškas higienos priemones. Kalbėtis su vaikais apie švarą. Skaityti kūrinėlius. Sistemiškai skatinti pažaidus sudėti žaislus ir kitas priemones į vietą.</p>
3-4 m.	<p>Valgo gana tvarkingai. Žino, kad reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Priminus, laikosi asmeninės higienos taisyklių. Jau turi kai kuriuos savitarnos įgūdžius. Gali sutvarkyti žaislus, su kuriais žaidė. Žino, kad negalima imti pavojingų daiktų.</p>	<p>Organizuoti žaidimus formuojančius teigiamus maitinimosi įgūdžius. Žaidžiant vaikai mokomi atskirti pagrindines produktų grupes. Įtraukti vaikus į stalų tinkamą serviravimą. Aiškinti, kodėl reikia plauti vaisius, daržoves. Skatinti vaikus savarankiškai apsirengti ir nusirengti, naudojant vaizdines priemones: serijas paveikslėlių, stalo žaidimus, knygeles. Priminti higienos normas ir taisykles parodant, paaiškinant, panaudojant plakatus. Skatinti susitvarkyti žaislus. Naudoti vaizdines priemones ir literatūrinę medžiagą apie saugų elgesį: žiūrėti paveikslėlius, vartyti vaikiškus žurnaliukus, žiūrėti mokomuosius filmukus, skaityti kūrinėlius.</p>
4-5 m.	<p>Valgo tvarkingiau. Dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas. Serviruoja ir tvarko stalą, padedant suaugusiam. Geri savitarnos įgūdžiai. Priminus, laikosi asmeninės higienos taisyklių, tvarko žaislus ir veiklos vietą. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. Formuojasi taisyklingos laikysenos įgūdžiai.</p>	<p>Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai naudotis stalo įrankiais. Įvairiomis formomis paaiškinti pagrindinių produktų svarbą ir naudą, saldumynų žalą. Kviesti vaikus į talką dengiant stalą gimtadienio šventei. Skatinti vaikų savarankiškumą savitarneje, tvarkant žaidimo ar veiklos vietą. Organizuoti pokalbius, žaidybines situacijas apie saugų vaikų elgesį ir aiškintis, kaip taikiai išspręsti vaikų nesutarimus. Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai sėdėti, stovėti, vaikščioti.</p>
5-6 m.	<p>Valgo tvarkingai. Žino, jog maistas reikalingas, kad augtume. Žino „Sveiko maisto“ piramidės turinį. Savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą. Geri savitarnos įgūdžiai. Laikosi asmens higienos normų. Savarankiškai tvarko žaidimo ir veiklos vietą.</p>	<p>Kartu su vaikais aptarti, kodėl žmogus valgo. Supažindinti su „Sveiko maisto piramide“: išaiškinti jos turinį. Vaikai mokomi ją sudėlioti pagal produktų svarbą. Siūlyti žaidimus su maisto produktų kortelėmis, stalo žaidimus, klausytis kūrinėlių, žiūrėti filmukus, piešti piešinius, kurti inscenizacijas. Priminti, kad reikia taupyti vandenį, paaiškinti, kodėl. Aiškinti ir fiksuoti vaikų mintis, kodėl reikia plauti rankas.</p>

	Laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Saugiai naudojas veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus. Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai	Parūpinti priemonių kalimo, siuvimo, dygsniavimo žaidimams. Apsilankyti su vaikais gaisrinėje, policijoje, ligoninėje, autoservise, saugaus eismo mokykloje. Rengti viktorinas saugaus eismo tema. Auklėtojas kartu su vaikais „Minčių lietuje“ diskutuoja, aptaria, vertina. Auklėtojas stebi ir siekia taisyklingos vaikų laikysenos įvairios veiklos metu.
--	---	---

EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA

Vertybinės nuostatos. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.

Bendrieji gebėjimai. Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda).

Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	Būdinga greita nuotaikų kaita. Atpažįsta džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas ir į jas skirtingai reaguoja. Pradedą vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.	Turėti veidrodį, kad vaikai matytų savo veido išraiškas ir galėtų įvardyti savo emocijas. Vartyti ir skaityti „nuotaikų knygeles“, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos. Dainuoti skirtingų nuotaikų daineles. Įvardyti vaikų bei savo emocijas. Reaguoti į kito vaiko emocijas. Mokyti atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. Žaisti žaidimą „Veidelis“ (demonstruojant vis kitą emociją išraišką).
3-4 m.	Pradedą suprasti, kad jaučia skirtingas emocijas ir jas skirtingai išreiškia. Įvardina pagrindines emocijas ir jas atpažįsta kitų elgesy, veiksmuose, ir tinkamai į tai reaguoja.	Paskatinti žymėti savo nuotaiką, parenkant ją atitinkantį nuotaikų veidelį. Pasiūlyti idėjų nuotaikoms ir jausmams tyrinėti. Skaityti knygeles apie jausmus ir jų išraišką. Pasiūlyti žaidimų ugdančių empatiją.
4-5 m.	Atpažįsta bei pavadina savo ir kitų jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Gebą atjausti kitą.	Skatinti išreikšti savo jausmus ir emocijas dainuojant, piešiant, šokant, komentuojant jausmų paveikslėlius. Kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, skaityti „Jausmų knygeles“. Įsijausti į kito savijautą vaidinant, inscenizuojant. Paskatinti vaikus žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose.
5-6 m.	Apibūdina savo jausmus, komentuoją juos sukėlusias priežastis. Suvokia, kaip jaučiasi kitas ir ieško išeities bei būdo jam padėti.	Paskatinti samprotauti, kas džiugina, liūdina ar pikcina ir kodėl? Skatinti bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. Aptarti su vaikais, ką galima daryti, kai kyla nesutarimai, kokias rasti išeitis.

SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ

Vertybinės nuostatos. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Bendrieji gebėjimai. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį,

neskaudina kito), įsiau drinęs geba nusiraminti.		
Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	<p>Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramavimo.</p> <p>Pradedama valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.</p> <p>Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais.</p> <p>Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos.</p> <p>Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį.</p> <p>Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus</p> <p>Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.</p>	<p>Į vaiko išreikštus poreikius reaguoti nuosekliais, pastoviais veiksmais, intonacijomis, žodžiais.</p> <p>Nustatyti vaikui ir jo veiklai būtinus apribojimus ir nuosekliai jų laikytis. Suteikti vaikui galimybę išreikšti savo emocijas.</p> <p>Padėti vaikams nusiraminti, pasiūlant minkštus, švelnius daiktus, leisti miegoti, apsikabinus iš namų atsineštą mėgstamą žaislą.</p> <p>Vaikams parodyti, kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Žinoti ir taikyti kiekvienam vaikui priimtina dienos ritmą, priimtinius nusiramavimo būdus.</p> <p>Pasiūlyti vaikams žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. Žaidimui pasiūlyti lėles su emocija veide.</p> <p>Skatinti vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori. Paaiškinti ar suvaidinti, kaip vaiko elgesys įskaudino kitus. Dažnai klausyti vaikų, ar jiems nereikia pagalbos.</p> <p>Pasiūlyti vaikams būdų, kaip spręsti kylančius konfliktus.</p> <p>Įrengti grupėje nusiramavimo, gerų emocijų kempelį. Leisti vaikui pačiam pasirinkti, nuspręsti, ką darys, kaip pasielgs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą. Savo veido išraiška ir kalbos intonacijomis padėti vaikui valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus.</p> <p>Vaikui žaidžiant su lėlėmis, parodyti daugiau, nei vaikas vartoja, emocijų ir jausmų raiškos būdų. Pagirti vaiką, kai jis atsižvelgia į suaugusiojo prašymą ir nepažeidžia susitarimų.</p>
3-4 m.	<p>Pradedama valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą.</p> <p>Nuolat primenant, laikosi grupėje ir žaidimų metu numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.</p>	<p>Siūlyti žaidimus, padedančius mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį. Kalbėtis apie tinkamus emocijų raiškos būdus.</p> <p>Kartu su vaikais nustatyti paprastas kasdienės elgesio grupėje taisykles.</p>
4-5 m.	<p>Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais. Ieško konflikto sprendimo būdų. Priminus laikosi grupėje numatytos tvarkos ir taisyklių.</p>	<p>Parūpinti grupėje žaislų ir priemonių, kurie padeda vaikui suvaldyti emocijas.</p> <p>Skatinti vaiką pačiam spręsti nesutarimus, ieškoti išeičių.</p> <p>Pastebėti vaiko pastangas laikytis tvarkos ir susitarimų.</p>
5-6 m.	<p>Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio, ieško taikių išeičių ir nusiramavimo būdų.</p> <p>Stengiasi suvaldyti savo neigiamas emocijas.</p> <p>Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir jų laikosi.</p>	<p>Padėti vaikui išreikšti savo jausmus.</p> <p>Kalbėtis apie tinkamas išeitis konfliktinėse situacijose.</p> <p>Padėti įvardyti sudėtingus jausmus.</p>

SAVIVOKA IR SAVIGARBA

Vertybinės nuostatos. Save vertina teigiamai.

Bendrieji gebėjimai. Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	Atpažįsta save nuotraukose, veidrodyje. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats. Kalba pirmuoju asmeniu. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, pavadina 5–6 kūno dalis.	Žaisti su vaiku žaidimus, vartotojant kūno dalių pavadinimus. Pasiūlyti žaislų su veidrodėliais, žaidimų su drabužių detalėmis. Skatinti suprasti, ką ir kaip gali padaryti pats, išreikšti savo norus. Domėtis, ką jis veikia, pritarti žvilgsniu, šypsena, pagirti, pasidžiaugti pasiekimais. Įvardyti daiktus, kurie priklauso vaikui, paminint jo vardą. Kalbėtis su vaikais, ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės. Pagirti vaiko pasiekimus atėjusiems jo pasiimti tėvams, kad vaikas tai girdėtų. Pakabinti vaiko darbelius taip, kad jis galėtų juos matyti.
3-4 m.	Supranta, kad turi savo norų, ketinimų. Pasako, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi kitas. Mano, kad yra geras, todėl kiti jį kiti mėgsta, palankiai vertina.	Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“. Domėtis ir klausinėti apie jų išpūdžius, jausmus. Dažnai kartoti, kad vaikas yra ypatingas ir svarbus kitiems grupėje.
4-5 m.	Supranta, kad jis auga ir keičiasi. Žino, kad priklauso šeimai, savo grupei. Savęs vertinimas nepastovus. Siekia kitų dėmesio.	Kalbėti su vaiku apie jo pasikeitimus. Tyrinėti, koks buvo anksčiau, koks dabar ir bus ateity. Kalbėtis su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. Vertinti vaiko poelgius, o ne asmenybę. Skatinti vaikus bendrauti tarpusavyje, įtraukiant tykius, atsiskyrusius vaikus. Įžeidus, nuskriaudus draugą paskatinti atsiprašyti.
5-6 m.	Suvokia šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Geba daryti įtaką kitam, atsakingai pasirinkti ir priimti sprendimus. Savo gebėjimus ir save vertina teigiamai. Siekia pripažinimo.	Paskatinti samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą. Leisti vaikui vis daugiau rinktis pačiam. Skatinti juos pozityviai reaguoti į klaidas. Skatinti pokalbius, diskusijas apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę.

PROBLEMŲ SPRENDIMAS

Vertybinės nuostatos. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti

Bendrieji gebėjimai. Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.

Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kitus ir išbando jų naudojamus būdus. Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos.	Drąsinti vaiką: „Tau pavyks!“, „Pabandyk kitaip!“, „Na, dar kartą!“. Rodyti vaikams būtinus veiksmų su daiktais būdus. Patarti, kaip elgtis įvairiose sudėtingose situacijose, padėti, kad labiau savimi pasitikėtų.
3-4 m.	Mėgina išbandyti, aiškintis ir spręsti iškilusius sunkumus bendradarbiaudamas su kitais.	Skatinti vaikus imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Pateikti kelis sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų. Drąsinti vaikus kartu ieškoti išeičių. Padėti vaikams įveikti sunkumus: tariantis, jiems padedant.
4-5 m.	Aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. Ieško tinkamų sprendimų, tariaisi su kitais.	Siūlyti vaikams sudėtingos veiklos, drąsinti jos imtis, drąsiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais. Skaityti kūrinėlius apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius. Aiškintis savo priimtų sprendimų galimas pasekmes.
5-6 m.	Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė, ieško tinkamų sprendimų, numato galimus rezultatus.	Užduoti vaikams atvirusius klausimus, padedančius apmąstyti problemą. Numatyti sprendimo etapus, galimus sunkumus ir numatomus rezultatus. Siūlyti vaikams probleminių užduočių, kurias įveikti turėtų jie patys.

4.1.3. Pažinimo kompetencija

APLINKOS PAŽINIMAS		
<p><i>Vertybines nuostatas.</i> Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.</p> <p><i>Bendrieji gebėjimai.</i> Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p>		
Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi. Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, daiktų. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus.	Skatinti vaikus išbandyti daiktus kaip įrankius, juos pavadinti, įvardinti veiksmus, kuriuos jais atliekame. Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip daiktai tinka vienas prie kito: kaladėlės, dėlionės. Skatinti vaikus stebėti ir pavadinti augalus ir gyvūnus: aplinkoje, patalpoje, lauke. Kalbėtis apie naminius gyvūnėlius, jų priežiūrą, maitinimą. Mokyti savo kūno dalių pavadinimų, aptarti jų paskirtį ir priežiūrą.
3-4 m.	Žino savo miesto gatvės pavadinimą, savo vardą	Žiūrėti paveikslėlius ir filmukus apie naminius ir laukinius gyvūnus.

	ir pavardę. Nusako gyvūnų, augalų požymius, atpažįsta knygelėse naminius gyvūnus, daržoves, grybus. Pasako metų laikus, jų požymius.	Skatinti vaikus kalbėti apie gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, priežiūrą, maitinimą. Skatinti stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius. Tai pavaizduoti meninėje veikloje. Tyrinėti, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant.
4-5 m.	Atpažįsta ir įvardija keletą naminių ir laukinių gyvūnų pavadinimų. Skiria daržoves, vaisius, uogas. Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais. Pasakoja apie savo šeimą, jos tradicijas, apie savo darželį, gimtąjį miestą. Žino ir noriai mokosi naudotis šiuolaikinėmis technologijomis.	Organizuoti vaikų išvykas į gamtą, muziejus, ūkius, tėvų darbovietes, skiriant vaikams atlikti nedideles užduotis išvykose. Vaikai aiškinasi, ragauja kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi. Diskutuoti apie tai, kuriuos jie mėgsta ir kurių – nelabai. Skatinti domėtis šeimos tradicijomis ir apie jas kalbėti. Parodyti, kad ir darželyje laikomasi tradicijų, švenčiamos šventės. Įtraukti į pasiruošimą joms visus vaikus. Kalbėtis apie savo gimtąjį miestą.
5-6 m.	Pastebi skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų, žino kur ir kaip gyvena naminiai ir laukiniai gyvūnai. Prižiūri kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. Rūšiuoja atliekas. Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.	Organizuoti netolimas išvykas-pažinti gamtinę ir socialinę aplinką. Kartu su vaikais atlikti nesudėtingus bandymus. Įkurti grupėje kampelį su Lietuvos atributika. Švęsti tradicines šventes. Supažindinti su tėvelių darbu, organizuojant ekskursijas į jų darbovietes. Stebėti su vaikais įvairius gamtos reiškinius. Skatinti rūšiuoti atliekas, siūlyti daryti įvairius darbelius iš jų. Siūlyti stalo žaidimus apie augalus, gyvūnus.

SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS

Vertybines nuostatas. Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas

Bendrieji gebėjimai. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdveje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	<u>Skaičiavimas</u> Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug parodo pirštukais, kiek turi metukų. Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. <u>Matavimas</u> Randa reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Vartoja daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis-mažas; ilgas-trumpas; sunkus-	Klausytis ir teatralizuoti žaidimus, daineles, skaičiuotes, pasakėles, eilėraštukus ar žaisti žaidimus, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama. Sudaryti sąlygas ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti, eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis. Skatinti vaiką pakartoti paveikslėliuose pavaizduotų objektų dydį, formą, spalvą nusakančius žodžius. Sudaryti galimybes rūšiuoti daiktus, eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais.

	lengvas; storas-plonas; toks pat, ne toks, kitoks, vienodi-skirtingi ir pan.	
3-4 m.	<p>Pradedama skaičiuoti daiktus, lygina dvi daiktų grupes, vartoti kelintinius skaitvardžius.</p> <p>Atpažįsta ir atrenka apskritos, kvadratinės formos, vienodo dydžio ar spalvos daiktus.</p> <p>Lygina daiktus pagal ilgį, storį, aukštį.</p> <p>Taisyklingai pradeda apibūdinti dydžių skirtumus.</p> <p>Pradedama skirti dešinę ir kairę puses, nurodo kryptį savo kūno atžvilgiu.</p> <p>Įvardina paros dalis.</p> <p>Žino metų laikus ir jų požymius.</p>	<p>Sudaryti sąlygas skaičiuoti, klausti „Kiek?“ „Ar daiktų yra po lygiai?“ Skatinti dalytis vaišėmis. Ieškoti aplinkoje daiktų panašių į geometrines formas. Siūlyti žaidimus su įvairios formos figūromis.</p> <p>Pasiūlyti žaisti lego.</p> <p>Siūlyti lyginti daiktus juos dedant vieną prie kito.</p> <p>Žaisti judrius žaidimus, skatinančius kaitalioti kūno padėtį.</p> <p>Kalbėtis apie tai, ką vaikas kasdien daro ryte, dieną, vakare, naktį.</p> <p>Pastebėti metų laikams būdingus požymius gamtoje, gamtos kalendoriuje.</p>
4-5 m.	<p>Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų savybių.</p> <p>Skaičiuoja bent iki 5.</p> <p>Geba sudaryti daiktų seką ir ją pratęsti. Skiria kelintinius skaitvardžius.</p> <p>Skiria trikampę, stačiakampę formas.</p> <p>Gali grupuoti daiktus pagal kelis požymius.</p> <p>Lygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginiai matavimai.</p> <p>Supranta, kaip skaitomos knygos.</p> <p>Skiria erdvinis santykius.</p> <p>Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.</p>	<p>Skatinti stalo žaidimuose patiems dalyti korteles, jas suskaičiuojant. Pasiūlyti žaidimus, kuriuose kas nors kaičiuojama, naudoti skaičiuotes išsiskaičiavimui.</p> <p>Kasdienėse situacijose daryti ką nors tam tikra seka (pvz., žaidimai, žaidimai-rateliai, dienos ritmas)</p> <p>Skaitant kūrinėlius, žiūrėjęms paveikslėlius, nusakyti įvykių ar veiksmų seką.</p> <p>Žaisti stalo žaidimus.</p> <p>Karpyti, paišyti, spalvinti įvairias formas, iš jų kurti aplikacijas, ornamentus, papuošimus.</p> <p>Skatinti vaiką naudoti sąlyginį matavimą daiktų dydžiams palyginti.</p> <p>Lipdyti iš modelino.</p> <p>Domėtis, ką vaikai veikė vakar, kalbėtis, kas bus rytoj.</p>
5-6 m.	<p>Susieja daiktų kiekį su daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10.</p> <p>Lygina daiktų grupes pagal kiekį. Atpažįsta, atkuria, pratęsia sekas.</p> <p>Skiria plokštumos ir erdvės figūras. Klasifikuoja daiktus pagal įvairius požymius. Matuodamas naudojami sąlyginiais matavimais. Lygindamas</p>	<p>Skatinti vaiko norą sužinoti, pažinti, kuo daugiau išmokti.</p> <p>Leisti pasirinkti vaikui įdomius stalo žaidimus, dalomąją medžiagą, veiklą, kurioje dalyvaudamas lavintų savo mąstymo ir skaičiavimo įgūdžius.</p> <p>Mokyti vaiką pastebėti įvairius sekų sudarymo būdus ir jas kurti. Rasti aplinkoje daiktus, panašius į geometrines figūras.</p> <p>Matavimui naudoti sąlyginius matavimus. Siūlyti žaidimus, veiklą, kurioje vaikas išbandytų skirtingas matavimo priemones ir būdus, o rezultatus išreikštų tinkamais</p>

	dydžius, vartoja atitinkamus žodžius. Nusako erdvinius daiktų santykius.	žodžiais. Žaisti žaidimus su smėlio laikrodžiu, žadintuvu. Skatinti vartoti savaitės dienų pavadinimus. Kalbėtis apie metų laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekamus darbus.
TYRINĖJIMAS		
<i>Vertybines nuostatas.</i> Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja. <i>Bendrieji gebėjimai.</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.		
Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų. Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą.	Vaikams sudaryti sąlygas aktyviai tyrinėti aplinką, suaugusieji padeda, bet netrukdo. Duoti įvairių tinkamų žaisti daiktų ir žaislų, kurie skatina atlikti tiek stambiuosius, tiek smulkiuosius judesius. Jau nuo mažumės mokyti atpažinti spalvas, simetriją ir formas. Įvairiais būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą. Pateikti knygų ir paveikslėlių apie įvairius jų kasdienio gyvenimo aspektus.
3-4 m.	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus.	Ugdymo aplinką kurti taip, kad vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės, kuriomis pasinaudotų organizuodami savo veiklą, ieškotų jų sprendimo būdų. Skatinti nebijoti bandyti ir klysti ieškant savo iškeltų problemų sprendimų.
4-5 m.	Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties. Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Žino, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai.	Vaikus skatinti stebėti ir apibūdinti daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti įsivaizduojamus daiktus. Skatinti paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti. Vaikams pateikti tinkamų knygų, paveikslų, plakatų, žemėlapių, kuriais jie galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį.
5-6 m.	Domisi aplinka, mėgsta stebėti, noriai atlieka paprastus bandymus. Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Bandymų rezultatus mokosi pavaizduoti nesudėtingose lentelėse, diagramose. Išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus. Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus,	Sudaryti sąlygas ir skatinti tyrinėti gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes. Siūlyti atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą. Vykdėti projektinę veiklą, skirtą ilgalaikiams stebėjimams. Mokyti vaikus fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles, diagramas. Grupėje turėti mikroskopą ir kitus galimus prietaisus, skirtus tyrinėti. Skatinti vaikus, kad jie patys ieškotų atsakymų į iškilusius klausimus knygose, internete.

juos grupuoja ir klasifikuoja.

4.1.4. Komunikavimo kompetencija

SAKYTINĖ KALBA		
<p><i>Vertybines nuostatas.</i> Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba <i>Bendrieji gebėjimai.</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.</p>		
Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	<p>Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą, trumpus tekstus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvartarke susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinių. Noriai dalyvauja pokalbiuose. Dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Kalba dviejų trijų žodžių sakiniais apie save. Padedant kartoja girdėtus trumpus kūrinius. Sako „ačiū“, „prašau“.</p> <p>Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus.</p>	<p>Nuolat kalbėti apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius, tą patį dalyką nusakyti kuo įvairesniais žodžiais. Taisyklingai vadinti aplinkoje esančius daiktus ir žaislus. Skatinti vaiko klausinėjimą.</p> <p>Sutapatinti žodžio tarimą su daikto ar veiksmo rodymu. Kasdien raiškiai deklamuoti, pasakoti trumpus tekstus.</p> <p>Palaikyti vaiko norą kartoti dainelių, eilėraštkų, žaidimų, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes, juos papildant kūno kalba.</p> <p>Mokyti suprasti suaugusiojo prašymus. Kalbinėmis užduotimis kelti klausimus: „Koks?“, „Kodėl?“, „Kur?“, „Kaip?“. Skatinti vaiką atsakyti.</p> <p>Kalbant skatinti vaiką vartoti mandagumo žodelius.</p> <p>Kartu su vaiku žiūrint vaikiškus filmukus, skatinti jį pasakoti apie tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais.</p>
3-4 m.	<p>Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų pasakų, pasakojimų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba.</p> <p>Pradedama išklaudyti ir suprasti, ką jam sako, aiškina suaugusysis.</p> <p>Kalba, pasakoja apie tai, ką jautė, veikė, matė, girdėjo.</p> <p>Deklamuoja trumpus eilėraštkius, atkartoja trumpus kūrinius.</p>	<p>Skatinti vaiką įvairiose bendravimo situacijose kalbėtis su draugais ir suaugusiais, vartojant elementarius mandagumo žodelius.</p> <p>Skatinti vaiką kalbėti apie veiklą, išgyvenimus, vartojant girdėtus naujus žodelius.</p> <p>Su vaiku kalbėti taisyklingų konstrukcijų sakiniais, taisyklingai tariant gimtosios kalbos garsus, skatinant įvairiuose žodeliuose juos atpažinti.</p> <p>Mokosi mintinai trumpų eilėraštkų.</p>
4-5 m.	<p>Klausosi įvairaus turinio tekstų ir juos supranta.</p> <p>Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius</p>	<p>Sudaryti galimybę vaikui susipažinti su įvairių žanrų tekstais, pajauti jų stilistinę įvairovę. Skaityti skelbimus, reklamines skrajutes, įvairių enciklopedijų tekstus,</p>

	<p>filmus, televizijos laidas, kompiuterinius žaidimus. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais. Vartoja daugumą kalbos dalių. Išgirsta pirmą ir paskutinį žodžio garsą. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus.</p>	<p>autorines pasakas. Skatinti vaiką kalbėti apie savo norus, įspūdžius, užduodant atvirus klausimus. Plėsti ir turtinti žodyną įvairiais techniniais terminais. Parūpinti vaikams pasakų knygelių, skaityti jiems. Skatinti kurti trumpas istorijas, pasakėles.</p>
5-6 m.	<p>Žino mįslių, erzinimų, pajuokavimų. Supranta kūrinių turinį, įvykių eigą, Supranta perkeltinę žodžių prasmę. Kalba natūraliai, sprendžia problemas. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą. Kalba taisyklingais sudėtiniais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Nusako garso vietą žodyje. Atpasakoja ir kuria įvairaus sudėtingumo kūrinius.</p>	<p>Klausytis įvairios stiliškos tekstų. Padėti vaikui suvokti turinį, išskirti įvykių eigą. Apžaišti tekstą, jį iliustruoti, inscenizuoti. Skatinti vaikus klausinėti, diskutuoti. Pratinti vaiką reikiamą informaciją perduoti kitiems. Žaisti su garsais: sugalvoti žodžius iš nurodyto garso, rasti garso vietą žodyje. Išmėginti kalbinės raiškos priemones kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant. Inicijuoti įvairius vaikų žodžių žaidimus, pasakojimų būdus: spontaniškus, atkuriamuosius, kūrybinius, fantastinius, ir kt.</p>
RAŠY TIN Ė KAL BA		
<p><i>Vert y bin ė s nu os ta to s.</i> Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu. <i>Bendrieji geb ė j im ai.</i> Atpa ž i s ta ir ra š i n ė j a raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.</p>		
Am ž i us	Geb ė j im ai	Ugdymo gair ė s
1,5-3 m.	<p>Pradeda atpažinti mėgstamas knygeles. Reaguoja į skaitomą tekstą, kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Sieja paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas.</p>	<p>Laikant vaiką ant kelių, skaityti knygutę, rodyti paveikslėlius, kalbėti apie juos. Parūpinti vaiko rašinėjimams popieriaus ir jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių. Skaityti vaikui kelis kartus per dieną, parinkus trumpus tekstukus, kuriuose kartojasi tie patys žodžiai. Skaityti normaliai, vengti vaikiškų intonacijų, teatrališkumo, bet skirtingai perteikti atskirų personažų kalbą. Nuolat atkreipti vaikų dėmesį į jų artimoje aplinkoje esančius simbolius, aiškinti jų reikšmę. Pozityviai vertinti vaiko keverzones. Džiaugtis jo pasiekimais. Nuolat skatinti keverzonėmis reikšti savo mintis.</p>
3-4 m.	<p>Atpasakoja girdėtus kūrinius, matytus vaizdus. Kuriam ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, savo sukurtus kūrinius.</p>	<p>Vartyti žurnalą, knygą, bukletą ar skrajutę. Skatinti vaiką domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu. Vaikui užduoti klausimus apie tai, ką „perskaitė“. Atsakymus užrašyti, paskaityti ir pasiūlyti iliustruoti</p>

	Domisi įvairiomis rašymo priemonėmis ir rašymu.	Žiūrint paveikslėlį skatinti apie jį pasakoti, kas ką daro, ką kalba. Turtinti vaiko aplinką įvairiais rašikliais. Skatinti keverzonėmis užrašyti savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbais. Verti vardo, pavardės raidžių karolius. Ieškoti aplinkoje žodžių, kuriuose yra vaiko vardo raidės.
4-5 m.	Domisi raidėmis, atpažįsta kai kurias raides. Sugalvoja pavadinimus knygelėms. Kopijuoja raides, paprastus žodžius. Kuriam ir gamina rankų darbo knygeles. Braižo ir bando rašyti raides.	Grupėje kurti kuo įvairesnę raidžių aplinką. Nuolat kreipti vaiko dėmesį į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus. Skatinti vaiką pavadinti savo sukurtas knygeles, piešinius, darbelius. Skatinti nusakyti veikėjų, daiktų, veiksmy savybes būdvardžiais, veiksmažodžiais, jaustukais, išiktukais, dalyviais, prieveiksmais. Skatinti kurti skelbimus, kvietimus, reklamas. Kopijuoti atskiras raides, žodžius. Pasirašyti savo darbelius pirmąja vardo raide arba visu vardu.
5-6 m.	Domisi knygomis, supranta siužetą, klausinėja. Supranta ryšį tarp knygos teksto ir iliustracijų. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Suvokia garso ir raidės santykį. Pradedama skirti garsus, skiemenis. Gali perskaityti dažnai matomus užrašus. Spausdintomis raidėmis juos užrašyti.	Grupės knygų kampelį nuolat papildyti įvairių žanrų knygomis. Kartu su vaiku kasdien skaityti knygas. Pakalbėti apie skaitomo teksto veiksmą, įvykius. Organizuoti vaiko vardo raidžių dieną. Skaitant knygeles, atkreipti dėmesį į atskiras raides, žodžius. Sudaryti vaiko vardo raidžių žodynėlį. Skatinti kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius nuo įvairių leidinių. Naudoti planšetę, kompiuterį.

4.1.5. Meninė kompetencija

MENINĖ RAIŠKA		
<i>Vertybines nuostatas.</i> Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.		
<i>Bendrieji gebėjimai.</i> Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.		
Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	<u>Muzika, šokis</u> Klausosi muzikos ir aplinkos garsų, rankų ir kojų	Su vaikais klausytis įvairių stilių muzikos (etninės, klasikinės, džiazo, roko).

	<p>judesiais mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų–trijų garsų melodijas ar daineles. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena. Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja, atlieka dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritūpia, pasisuka ir kt.) seką.</p> <p><u>Žaidinimai ir vaidyba</u> Žaidžiant pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina). Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus.</p> <p><u>Vizualinė raiška</u> Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Dirbdamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.</p>	<p>Dainuoti trumpas, nesudėtingas, pasikartojančio teksto daineles. Judant su vaikais išgauti kūno perkusijos garsus (plekšnoti per šlaunis, pilvą, skruostus, barbenti pirštais į grindis ar kt.). Groti vaikiškais skambančiais žaislais, barškučiais. Klausyti su vaikais dainelių ar trumpų instrumentinės muzikos kūrinėlių. Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas, muzikinius žaidimus, imituojant jų tekstą judesiais.</p> <p>Žaidžiant drauge, reikšti įvairias emocijas, skatinti vaikus pasakoti, ką jie daro. Rodyti vaikams veiksmus ir leisti improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla.</p> <p>Sudaryti galimybes žaisti, tepinėti dažais, paišelioti, dėti spaudus kempinėle ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos, paviršiaus popieriaus, daikto. Skatinti pasakoti apie savo piešinį. Stebėti vaiko raiškos procesą, paprašyti papasakoti apie savo piešinį ar lipdinį. Pasiūlyti eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis.</p>
3-4 m.	<p><u>Muzika, šokis</u> Dainuoja trumpas aiškaus ritmo daineles. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Žaidžia muzikinius žaidimus.</p> <p><u>Žaidimai ir vaidyba</u> Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas.</p>	<p>Klausytis su vaikais muzikos kūrinių, gamtos garsų ir juos tyrinėti. Dainuoti su vaikais trumpas dainas, jas imituoti judesiais. Žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius atliekant nesudėtingus judesius. Pasirūpinti įvairių vaikiškų muzikos instrumentų, kartu su vaikais pasigaminti namų darbo muzikos instrumentų. Parūpinti žaidimams virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenų. Parodyti, kaip galima žaisti su stalo teatro pirštinių lėlėmis.</p> <p>Parūpinti įvairių žaislų, leisti jais naudotis. Gėrėtis vaikų žaidimu. Žaidžiant drauge, reikšti įvairias emocijas, skatinti vaikus pasakoti, ką jie daro: važiuodami mašina linksmi kalba, pasakoja, ką mato, kur važiuoja, kas atsitinka. Skatinti vaikus įsijausti į veikėjus, siužetą: pabūti kaip aguonėlės, augti drąsiai, linksmi, gražiai. Rodyti vaikams veiksmus ir leisti improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla.</p>

	<p><u>Vizualinė raiška</u> Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis. Kuria spontaniškai. Kūrybos procesą palydi komentavimu. Turi mėgstamas spalvas. Kuria, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.</p>	<p>Drauge su vaiku eiti ratelius, parodyti judesių, veiksmų. Džiaugtis kiekvieno vaiko pastangomis, atradimais. Vaikas kurdamas mokosi. Nuolat turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžius ir emocijas. Skatinti žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis. Iš įvairių gamybos ir buities atliekų kurti darbelius.</p>
4-5 m.	<p><u>Muzika, šokis</u> Klausosi gyvai skambančios muzikos, išsako kilusius įspūdžius. Dainuoja dainas, jaučia ritmą. Ritminiais ir savo gamybos muzikos instrumentais pritaria dainai, šokiui. Šoka sukamuosius ratelius ir kelių judesių šokius. <u>Žaidimai ir vaidyba</u> Vaidina stalo ir lėlių teatrą. Susikuria žaidimo aplinką. <u>Vizualinė raiška</u> Savo patirtį, įspūdžius išreiškia vaizdais. Eksperimentuoja dailės priemonėmis ir medžiagomis.</p>	<p>Sudaryti sąlygas vaikams klausytis muzikos įrašų ir gyvos muzikos. Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę po renginio, koncerto. Dainuoti su vaikais vienbalses ir dialogines dainas. Pasirūpinti muzikos instrumentų, žaislų, buities daiktų, savo gamybos instrumentų. Drauge su vaikais kurti ritmus, melodijas. Paskatinti vaikus kurti judesius rateliui, žaidimui. Šokti sukamuosius ratelius. Sugalvoti judesius personažams. Skatinti vaikus vaidinti. Parodyti, kaip galima judėti, kalbėti, keisti kostiumus, dekoracijas. Drauge žaisti muzikinius žaidimus ir ratelius. Turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžius. Pradedant vaizduoti žmogaus judesius, svarbu tyrinėti kūno galimybes. Kalbėtis su vaiku apie jo kūrinėlį, diskutuoti, ką, kodėl ir kaip jis pavaizdavo, ką norėjo išreikšti, kodėl pasirinko tokias priemones. Numatyti vaikų kūrybingumą skatinančių meno projektų. Sudaryti sąlygas piešti gamtoje. Piešti įvairiomis priemonėmis ant įvairių medžiagų.</p>
5-6 m.	<p><u>Muzika</u> Klausosi muzikos kūrinių ir piešiniu perteikia įspūdžius. Skiria kai kuriuos instrumentus.. Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos vienbalses dainas. Groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, seka dirigento judesius, stangiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį. <u>Šokis</u> Šoka sudėtingesnius ratelius, paprastųjų ir bėgamųjų žingsnių autorinius ir natūralių judesių</p>	<p>Sudaryti vaikams sąlygas klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos. Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas ir skatinti juos dainuoti visur, kur įmanoma. Pamokyti vaikus dvibalsio dainavimo. Pasirūpinti, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, spalvotų natų, „dirigento lazdelę“, muzikos įrašų, klausymosi aparatūrą, video įrašų. Groti kartu ir paskatinti vaikus groti. Skatinti kurti melodijas tekstams, pasakėlėms. Parinkti nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius. Skatinti vaikus žaisti – vaidinti trumpas improvizacijas pagal muzikinius, literatūrinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus.</p>

	<p>šokius. <u>Žaidimai ir vaidyba</u> Kurdamas lėlių, dramos vaizdelius improvizuoja žodines veikėjų frazes, veiksmus. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius, perteikia veikėjo mintis, emocijas.</p> <p><u>Vizualinė raiška</u> Detalesniais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, kuria bendrus darbelius. Pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja įvairesnėmis dailės technikomis, kompiuterinėmis technologijomis.</p>	<p>Skatinti vaikus žaisti – vaidinti trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus („Katinėlis ir gaidelis“, „Žvirblis“, „Kelionė“). Reikalui esant, pasiūlyti savo idėjų, tačiau būti jautriems vaiko iniciatyvai, jos neslopinti. Pasiūlyti naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, parodyti, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiems tikslams. Žaisti muzikinius žaidimus ir eiti ratelius, sudaryti sąlygas vaikams išgyventi pasitenkinimą, reikšti savo norus ir jausmus pagal skirtingas to paties siužeto situacijas. Turtinti vaikų patirtį, vaizdinius. Suteikti galimybę pamatyti tautodailės, taikomosios dekoratyvinės ir vaizduojamosios dailės, šiuolaikinio meno kūrinius, menininkų kūrybos procesą. Ugdyti vaiko vaizduotę, skatinant išsižūrėti bei apibūdinti liniją, spalvą. Suteikti galimybę vaikams kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais. Eksperimentuoti su įvairiomis medžiagomis ir technikomis. Padrąsinti vaikus įvairiapusei kūrybinei raiškai, kūrybai skaitmeninėmis priemonėmis (programomis <i>Paint, Paintbrush, Corel, Photoshop</i> ir kt.). Kaupti elektroninius arba popierinius vaikų kūrybos albumus (kompiuterinius piešinius, sukurtų kompozicijų nuotraukas ir kt.).</p>
--	---	--

ESTETINIS SUVOKIMAS

Vertybines nuostatas. Domisi, gėrasi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.

Bendrieji gebėjimai. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiais. Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti.

Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. Emocingai reaguoja žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė,	Dainuoti vaikui, klausytis įvairios nuotaikos dainų, kontrastingos nuotaikos muzikos kūrinių. Leisti vaikams stebėti šokį ir laisvai kūnu reaguoti į stebimo šokio sukeltą išpūdžius. Pažiūrėjus drauge šokį, užduoti mąstymą skatinančius klausimus Išdėlioti piešinius vaikui matomoje vietoje, kad jis galėtų prieiti ir vėl į juos pasižiūrėti. Pagirti, pasikalbėti apie jo kūrinėlį. Suteikti vaikui galimybę pažinti ir išbandyti įvairias dailės medžiagas ir priemones.

	šokis, vaidinimas, dailės darbelis. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.	Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis jų įrašų. Skatinti pasakoti apie savo ar kitų piešinį, aplinkoje pamatytus paveikslus ar knygelių iliustracijas.
3-4 m.	Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti	Sudaryti galimybes vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir darželyje vykstančiuose renginiuose, padėti vaikui gražiai atrodyti, pasipuošti. Sudaryti sąlygas klausyti, stebėti skirtingus meno kūrinius, paskatinti reikšti savo išgyvenimus, pasakyti, kaip jaučiasi, ką pajuto. Kasdienėje veikloje vartoti žodžius „džiaugiuosi tavo piešinėliu, puikiai atrodai, gražiai pasielgei“, kad vaikai galėtų suprasti, kas yra gražu. Skatinti kalbėti apie savo ir kitų darbelius. Kalbėtis su vaiku apie spalvas paletėje, kurios yra linksmos arba liūdnos, tyrinėti spalvų maišymosi efektus. Atkreipti vaikų dėmesį į tai, kas gražu, gera. Padėti vaikui ugdytis pasitikėjimą savimi, pritarti, padrašinti tęsti savo kūrybą.
4-5 m.	Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Grožisi gamtos spalvomis, formomis ir garsais. Pasako, kaip jautėsi, ką patyrė piešdamas, vaidindamas, šokdamas ir dainuodamas. Dalijasi įspūdžiais po renginių, išsako savo nuomonę.	Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, jų įrašus, animacinius filmukus. Sudominti vaikus patrauklia ir malonia veikla, paties auklėtojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais. Ugdyti vaikų estetinį skonį, atkreipiant dėmesį į kasdien vaiko aplinkoje esančius daiktus, drabužių puošybą. Skatinti vaikus domėtis muzika ir jos išraiškos priemonėmis. Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius, vaizduojamosios ir taikomosios – dekoratyvinės dailės kūrinius, reprodukcijas.
5-6 m.	Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, piešti, dainuoti, konstruoti. Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba. Pasakoja savo įspūdžius apie girdėtus ir matytus kūrinius. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybą.	Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti kuo daugiau ir įvairesnių muzikinių, vaidybinių renginių, koncertų, lankyti parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse, cirke ir kitur. Pasikalbėti apie patirtus įspūdžius, pasidalyti savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugti pastebėtu grožiu. Pastebėti veikėjų kalbos, kostiumų detales. Sudaryti galimybę vaikui pasidžiaugti savo ir kitų kūryba. Skatinti kurti ir realizuoti įvairius projektus. Užduoti klausimų apie skambėjusią muziką, atlikėjus. Skatinti aptarti stebėtą šoki, šokėjų judesius, kostiumus. Kalbėtis vaikui suprantama kalba apie vizualaus meno kūrinius ir jų kūrybos raiškos priemones. Paskatinti realizuoti kilusius sumanymus čia ir dabar. Diskutuoti ieškant vienokių ar kitokių meninių sprendimų.

4.1.6. Į visas ugdymosi kryptis integruojamos ugdymo (si) sritys

INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS		
<p><i>Vertybines nuostatos.</i> Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais <i>Bendrieji gebėjimai.</i> Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.</p>		
Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	<p>Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Veiksmams ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. Nuolat energingai, ką nors veikia. Išbando pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą.</p>	<p>Pabūti greta vaiko, kai jis mokosi naujų veiksmų. Neskubėti padėti jam. Rodyti žaidimo veiksmus, patį procesą. Pasirūpinti saugia aplinka grupėje, lauke. Žaisti įvairius sensorinius žaidimus vaikų akivaizdoje, kad jie galėtų jį stebėti ir mėgdžioti auklėtoją, taip mokydami naujų veiksmų.</p>
3-4 m.	<p>Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą. Kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, jei reikia.</p>	<p>Palaikyti vaikų veiklos sumanymus padėti juos išplėtoti, įgyvendinti. Veikti dviese, grupelėje ar su visa grupe. Pastebėti ir palaikyti vaiko iniciatyvą atlikti nesudėtingus darbus. Džiaugtis vaiko iniciatyva padėti kitam.</p>
4-5 m.	<p>Pats pasirenka ir kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Lengviau pereina prie suaugusiojo pasiūlytos veiklos. Veiklą atlieka susitelkęs, savarankiškai.</p>	<p>Skatinti vaikus turiningiau išplėtoti jų pačių sumanymą. Veiklą vaikams siūlyti tik kaip motyvuojančią idėją, kurią jie galėtų savaip įgyvendinti. Siūlyti atviras užduotis, kurias vaikai patys įgyvendintų. Pagalbą vaikui siūlyti pateikiant mąstyti skatinančius klausimus, keletą alternatyvių pasiūlymų.</p>
5-6 m.	<p>Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą. Susidomėjęs įsitraukia į jam, pasiūlytą veiklą. Savarankiškai bando įveikti kliūtis.</p>	<p>Sudaryti sąlygas grupėje vaikų sumanymus ir auklėtojo pasiūlytą veiklą plėtoti po keletą dienų, Pasiūlyti vaikams įdomios veiklos idėjų, sumanymų vaikų grupelių veiklai. Pastebėti vaiko sumanymus, juos palaikyti, padėti išplėtoti. Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas.</p>
KŪRYBIŠKUMAS		
<p><i>Vertybines nuostatos.</i> Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą <i>Bendrieji gebėjimai.</i> Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.</p>		
Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	<p>Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais.</p>	<p>Parūpinti įvairių, atkreipiančių dėmesį, naujus potyrius žadinančių žaislų. Žaislai ir priemonės, turėtų lavinti visus vaiko pojūčius. Naudoti žaislus, kuriuos galima</p>

	Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.	išardyti, išbandyti jų formas, taip pat garsus skleidžiančius žaislus. Pasiūlyti žaisti ir eksperimentuoti dailės priemonėmis ir medžiagomis. Siūlyti žaidimų su vandeniu. Skatinti klausti, domėtis, į klausimus atsakyti trumpai, bet aiškiai, siekiant sudominti ir skatinti toliau tyrinėti. Veiklą organizuoti ir patalpose, ir lauke.
3-4 m.	Savitai reiškia savo įspūdžius įvairioje veikloje, teikia savo idėjas ir jas savitai įgyvendina.	Skatinti išbandyti įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemonę, dalyką galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams. Suteikti laisvės rinktis veiklą, kurti vaidinimus ar savo sugalvotas istorijas. Lavinti kūrybinį mąstymą – lankstumą, gausumą, detalumą, originalumą. Vaiko prašyti drąsiai išsakyti visas į galvą atėjusias idėjas. Skatinti džiaugtis savo kūriniais, girti, skatinti vaiką už originalias mintis ir darbus.
4-5 m.	Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus.	Skatinti kūrybiškumą, laisvai reikšti idėjas, užduoti atvirojo tipo klausimus. Klausti ir drąsinti, kad idėjų būtų kuo daugiau ir įvairesnių. Išsakyti originalias idėjas. Ugdyti fantaziją, žaidžiant ir kuriant nerealias, bet prasmingas situacijas. Atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės. Pateikti įvairių medžiagų, žaislų, priemonių, skatinant vaiką kurti naujus produktus, dirbant porose ar grupelėmis. Kartu priimti sprendimus.
5-6 m.	Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, fantazuoja, ieško atsakymų, netikėtų sprendimo būdų, neįprastų medžiagų ir priemonių panaudojimo būdų ir siekia savito rezultato.	Siūlyti įvairios veiklos ne tik patalpoje, bet ir lauke: ieškoti naujo, nežinomo. Nuolat atkreipti dėmesį į visus žmogaus pojūčius. Taikyti įvairius metodus ir būdus: smegenų audrinimą, fantastiniai klausimai, sugalvoti daugiau daiktų panaudojimo būdų, fantastinio daikto ar gyvūno piešimas, kūrybiniai vaidinimai. Kurti žaidybines ir tyrinėjimo aplinkas, suteikiant įvairių reikiamų priemonių ir medžiagų.

MOKĖJIMAS MOKYTIS

Vertybines nuostatas. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.

Bendrieji gebėjimai. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.

Amžius	Gebėjimai	Ugdymo gairės
1,5-3 m.	Juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus. Stebi, mėgdžioja, klausinėja. Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro	Duoti tokių žaislų, kurie skatintų stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kuriais galima įvairiais būdais manipuliuoti, esant minimaliai suaugusiojo pagalbai. Leisti vaikams žaisti ir mokytis individualiu tempu. Žaislus ar žaidimui tinkamus daiktus parinkti lengvus ir sudėtingesnius. Atkreipti

	<p>rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ką išmoko.</p>	<p>dėmesį į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kurti sąlygas vaikui mokytis. Vaikai patys sprendžia, kada jiems reikalinga pagalba. Vaikus drąsinti inicijuoti žaidimus.</p>
3-4 m.	<p>Mokosi žaisdamas, stebėdamas, klausinėdamas. Pradedą suprasti mokymosi procesą.</p>	<p>Skatinti pasakyti, ko vaikas nori išmokti, sudaryti sąlygas mokytis to, ko jis nori. Stebėti, padėti ir padrąsinti. Kalbėtis su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko išmoko.</p>
4-5 m.	<p>Norėdami išmokti pasako, drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidą. Aptaria padarytus darbus.</p>	<p>Vaikus drąsinti, nebijoti suklysti ką nors darant, iškelti klausimus, problemas, galvoti, kaip rasti atsakymą ar sprendimą. Skatinti domėjimąsi aplinkiniu pasauliu, numatyti veiklos, skatinančios jį tyrinėti ir pažinti. Skatinti kalbėti apie savo žaidimus, kitą veiklą ir taip plėtoti jų refleksijos gebėjimus.</p>
5-6 m.	<p>Kalba apie tai, ką norėtų išmokti. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas. Ieško ir randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose.</p>	<p>„Ryto rato“ ir kitos veiklos metu pasikalbėti su vaikais, ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis. Leisti, siūlyti vaikams naudotis imitaciniams žaidimams tinkamomis priemonėmis. Sudaryti sąlygas vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kitų dalykų. Supažindinti vaikus su enciklopedijomis, internetu, leidžiama, siūloma bei mokoma jais naudotis. Kalbėtis su vaikais apie tai kaip jie mokosi, kaip dar galima mokytis.</p>

4.2. Ugdymo metodai

Ugdymo metodai parenkami atsižvelgiant į vaikų amžių, galimybes, individualius ugdymo(si) poreikius. Ugdymo procese kūrybinę pedagogo ir vaiko sąveiką užtikrina taikomi aktyvaus **ugdymo(si) metodai**:

- **Žaidimas** - pagrindinė veikla pažinti save ir aplinkinius, supančią aplinką, tenkinti savo svarbiausius poreikius, lavinti protinius gebėjimus. Žaisdami vaikai išgyvena įvairius vaidmenis, išreiškia emocijas, kuria įvairias situacijas.
- **Diskusija** - problemos, reiškinių aptarimas, minčių, idėjų išsakymas, išklausant kito nuomonę, konfliktų sprendimas. Sudaroma galimybė vaikui spręsti visus su juo susijusius gyvenimo klausimus: aplinkos kūrimo, veiklos planavimo. Pedagogas įsiklauso į vaiko mintis, kartu su vaiku mąsto ir sprendžia įvairias problemas, aiškinasi reiškinius, jų esmę ir kt.
- **Kūryba** - skatinama savitai ir priimtinais būdais išreikšti save, interpretuoti, kurti, atrasti, įgyvendinti savo idėjas.
- **Projektas** – teorinė-praktinė veikla, plėtoti turimai patirčiai ir kompetencijai. Skatina aktyvesnį šeimos dalyvavimą, padeda rasti naujų ugdymo turinio įgyvendinimo priemonių.
- **Stebėjimas, eksperimentas, tyrinėjimas** - pagilina ugdytinių žinias, ugdo gebėjimą pritaikyti jas, aiškinant natūralius procesus ir reiškinius.
- **Pažintinės-edukacinės ekskursijos, išvykos** - padeda turtinti vaikų pažintinę patirtį, plėsti akiratį, susipažinti su aplinka, įgyti socialinių įgūdžių, patirti naujų įspūdžių.
- **Situacinis-spontaniškas ugdymas** - atsižvelgiama į vaikų siūlymus ir idėjas. Vaiko spontaniška veikla gerbiama ir laikoma vertinga patirtimi, ugdymui panaudojamos netikėtos situacijos.
- **IKT** taikymas ugdymo procese: vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas, kompiuterinių programų ir žaidimų naudojimas.

4.3. Ugdymo(si) aplinka ir priemonės

Didelę įtaką augančiam vaikui daro aplinka, kuri turi būti skatinanti veikti, atitinkanti vaikų raidos poreikius. Ugdymo organizavimas išplečiamas į visas įstaigos bendrąsias vidaus ir lauko erdves, įrengiant vaikų žaidimų, eksperimentavimo, sveikatos stiprinimo ir kt. zonas, lavinančias vaikų mąstymą, smulkiąją motoriką, teikiančias vaikams ir visai bendruomenei džiaugsmo.

Lopšelio-darželio ugdomoji aplinka aprūpinta įvairiomis priemonėmis, skatinančiomis vaiko aktyvumą, norą pažinti, stebėti, kurti, tyrinėti, ieškoti, atrasti, bendrauti ir bendradarbiauti. Erdvės vaikų veiklai ir priemonės išdėstytos orientuojantis į tematiką, vaikų interesus, žadina savaiminį veiklos pasirinkimą bei perėjimą nuo vienos veiklos rūšies prie kitos. Ugdymo(si) priemonės - tikslingos, veiksmingos, ekologiškos, įvairios ir keičiamos pagal galimybę. Lopšelyje-darželyje yra šios ugdymo(si) priemonės: vaizdinės ugdymo (si) priemonės (žemėlapiai, plakatai, tautinio, religinio, gamtosauginio, meninio turinio atributika ir kt.); priemonės pažintinei veiklai (žmonių buities, profesijų atributai, žaislai, transporto priemonės, įrankių rinkiniai, eismo ženklai, gyvūnų, paukščių figūrėlės ir kt.); kalbos ugdymui (enciklopedijos, paveikslai, žurnalai, vaikiškos knygelės, pratybos, pasakų įrašai ir kt.); žaidimų ir kūrybos priemonės bei medžiagos - žaidimai ir žaislai socialinių įgūdžių raidai (siužetiniai, konstrukciniai, techniniai žaislai, šviesos stalai ir kt.); priemonės meniniam ugdymui (tapymui, lipdymui, muzikavimui, vaidybai, instrumentai, ir kt.); judesiui (kamuoliai, šokdynės, lankai, sportinis inventorių, priemonės korekciniam darbui ir kt.); įranga (interaktyvi lenta, flanelinė lenta, magnetinės lentos, kamštinės lentos, širmos, kilimėliai, kilimai, pagalvėlės, sekcijos, lentynos, spintelės ir kt.); informacinės priemonės (kompiuteriniai didaktiniai žaidimai, mokomoji programinė, techninė įranga, metodinė medžiaga, informacinės ir vaizdinės priemonės). Visos priemonės, žaislai, knygos ir kiti išdėstyti taip, kad vaikams būtų prieinami, skatintų smalsumą, norą žaisti, veikti, ieškoti, tirti, atrasti, pažinti. Grupės aplinkos ir priemonės atnaujinamos atsižvelgiant į vaikų amžių ir ugdymosi poreikius.

Ugdančiosios aplinkos priemonėmis siekiama nepažeisti HN reikalavimų. Orientuojamasi į saugius ir estetiškus, funkcionaliūs ir žadinančius vaikų kūrybines galias žaislus bei kitas ugdymo priemones.

V. UGDYMO PASIEKIMŲ VERTINIMAS

Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas – tai nuolatinis informacijos apie vaiką, jo ugdymosi ypatumus ir daromą pažangą kaupimas, interpretavimas ir apibendrinimas. Vaiko pažangos ir pasiekimų **vertinimo tikslas** – padėti vaikui nuosekliai ugdytis ir bręsti kaip asmenybei, nustatant esamus ugdytinių gebėjimus ir numatant tolimesnio ugdymo(si) gaires bei lopšelio–darželio veiklos sėkmę.

Vertinimo procese dalyvauja **pedagogai, specialistai, vaikai, tėvai**.

Grupės auklėtojai ir specialistai, planuodami ugdymo procesą, planuoja ir vertinimą, atsižvelgdami į kiekvieno vaiko amžių, galias, realius gebėjimus ir jam keliamus individualius ugdymo(si) uždavinius.

Vaikų pasiekimų vertinimas, grindžiamas aiškiais, vaikams ir jų tėvams žinomais kriterijais, susietais vaikui būtinų kompetencijų ugdymu (socialinė, komunikavimo, sveikatos, pažinimo, meninė) pagal pasiekimų žingsnius arba pagal individualias ikimokyklinio ugdymo programas vaikams, turintiems specialiuosius ugdymosi poreikius.

Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų pasiekimus vertina ikimokyklinėje įstaigoje dirbantys specialistai, kurie teikia rekomendacijas grupių auklėtojoms, tėvams (globėjams) apie vaiko ugdymosi galimybes, perspektyvas, aptaria pagalbos teikimo būdus. Pedagoginei psichologinei tarnybai rekomendavus, vaikams sudaromos individualios programos. Individualią ugdymo programą sudaro ir pasiekimų vertinimą atlieka vaiką ugdantys pedagogai (grupės auklėtojai, logopedas, muzikos pedagogas, neformaliojo ugdymo mokytojas (kūno kultūros pedagogas), kartu su tėvais (globėjais).

Įstaigoje taikomas idiografinis (individualios pažangos) vertinimo principas, pagal kurį lyginant dabartinius vaiko pasiekimus su ankstesniaisiais stebima ir vertinama daroma pažanga.

Vertindami vaiko ugdymo pasiekimus ir pažangą siekiame:

- pažinti vaiką kaip individualybę;
- išsiaiškinti vaiko poreikius ir galimybes;
- nustatyti vaiko pasiekimų lygį ir jo daromą pažangą;
- padrąsinti vaiką, pačiam suprasti, kas jam sekasi gerai, o kur reikalinga suaugusiojo

pagalba;

- informuoti tėvus;
- informuoti specialistus;
- įsivertinti savo darbo veiksmingumą.

Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo būdai ir metodai:

- vaiko veiklos ir elgesio stebėjimas;
- pokalbiai su vaiko tėvais (globėjais);
- vaiko veiklos analizė;
- vaiko kūrybinių užduočių, darbų (įsi)vertinimas, analizė;
- vaiko atliktų darbų rinkinys, jų analizė;
- vaiko veiklos nuotraukos, vaizdo įrašai;
- kita.

Pasiekimų vertinimo organizavimas ir fiksavimas.

Pradinis vaiko pasiekimų vertinimas atliekamas pradėjus vaikui lankyti įstaigą. Įvertinami vaiko turimi gebėjimai, išsiaiškinami jo poreikiai. Kiti vaiko pasiekimų vertinimai įstaigoje atliekami 2 kartus per metus: rudenį (spalio mėn.) ir pavasarį (gegužės mėn.).

Vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimas atliekamas pagal kompetencijas (pažinimo, socialinė, sveikatos, komunikavimo, meninė), nustatant vaiko pasiekimų žingsnelį ir išskiriant

silpniau išreikštus gebėjimus. Su vertinimo rezultatais supažindinami tėvai (globėjai). Atsižvelgiant į vaiko pasiekimų vertinimo rezultatus, grupės auklėtojas kiekvieniems mokslo metams (iki rugsėjo 15 d. arba naujai pradėjusiam lankyti grupę vaikui po 1 mėnesio adaptacinio laikotarpio) bendradarbiaudamas su tėvais (globėjais), numato vaiko kiekvienos kompetencijos tobulinimo sritis.

Vaiko pasiekimai ir pažanga fiksuojami, naudojantis metodiniu leidiniu „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“, kuriame išdėstyta aštuoniolika ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų sričių su vertybinėmis nuostatomis ir esminiais gebėjimais.

Visi vaiko pažangos ir pasiekimų duomenys ir kita informacija, susijusi su vaiko pažanga ir pasiekimais, fiksuojama ir saugoma byloje - „Vaiko pasiekimų ir pažangos aplankas“. Į jį dedami stebėjimų aprašai, vaiko dailės ir kiti darbeliai, pačių vaikų mintys, įdomūs posakiai, vaiko pasamprotavimai, įdomūs klausimai, nuotraukos, pedagogų vertinimas apie vaiko pasiekimus, atrinkta vaiko pažangą ir pasiekimus rodanti informacija.

Įstaigos lankančių vaikų ugdymo pasiekimų apibendrinimo rezultatai aptariami mokytojų tarybos posėdyje, kur numatomas ugdymo veiklos tobulinimas.

Vaikui pereinant į priešmokyklinio ugdymo grupę, „Vaiko pasiekimų ir pažangos aplankas“ su ugdymo(si) pasiekimais ir kita informacija apie vaiką perduodama priešmokyklinio ugdymo pedagogui.

Informacija apie vaiką ir jo pasiekimus yra konfidenciali, teikiama tėvams ar globėjams tik individualių pokalbių metu ir prienama tik tiesiogiai su vaiku dirbantiems pedagogams.

VI. LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

- Adaškevičienė A., Dilienė R. *Aukime sveiki ir stiprūs. Vaikų sveikatos ir fizinio ugdymo programa*. Klaipėda, 2000.
- Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa*, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006-03-17 įsakymu Nr. ISAK-494.
- Bakūnaitė J. *Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį*. Vilnius, 1998.
- Bandžienė, O. ir kt. *Vaikų kūno kultūra*. Šiauliai, 2004.
- Becher-Techtor I. *Kūrybiškumas vaikų darželyje*. Vilnius, 2001.
- Čiuladienė, G. ir Paurienė, L. *Iššūkiai mokyklai: inkluzijos link*. (2012). Prieiga per internet www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/Issukiai_mokyklai.pdf. Žiūrėta 2016-03-28.
- Diane Szarkowicz. *Stebėjimas ir refleksija vaikystėje*. Autoriaus teisės Thomson Learning Australia, 2006.
- Duoblienė L. *Šiuolaikinė ugdymo filosofija: refleksijos ir dialogo link*. Vilnius, 2006.
- Gaučaitė R., Kazlauskienė A. *Ikimokyklinio ugdymo(si) programų modeliavimas*. Šiauliai, 2015.
- Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtos projektas*. Prieiga per internetą <http://www.upc.smm.lt/projektai/ikimokyklinis/>. Žiūrėta 2016-03-18.
- Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas*. Švietimo aprūpinimo centras. Vilnius, 2014.
- Ikimokyklinio ugdymo programos kokybės užtikrinimas: turinio konkretizavimas, tikslų ir uždavinių įgyvendinimas, atitikties nustatymas*. Vilnius, 2008.
- Jankauskienė L. ir kt. *Metodinės rekomendacijos Ikimokyklinio ugdymo programai rengti*. Švietimo aprūpinimo centras. Vilnius, 2006.
- JTO Vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. LR Vyriausybės įstatymu Nr. 1-983.
- Juodaitytė A. *Socializacija ir ugdymas vaikystėje*. Vilnius, 2002.
- Juodaitytė A. *Vaikystės fenomenas: socialinis-educacinis aspektas*. Šiauliai, 2003.
- Juozaitytė A., Gaučaitė R., Kazlauskienė A. *Informavimas apie ikimokyklinį, priešmokyklinį ugdymą ir švietimo pagalbą*. Liucijus, 2009.
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. V-1009 „Dėl Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ pakeitimo“.
- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas*. Žin., 1991, Nr. 23-593; Nr. 63-2853; 2011, Nr. 38-1804.
- Mockevičienė O. *Ankstyvojo ugdymo vadovas*. Vilnius, 2001.

- Pamela A., Hansen K. *Į vaiką orientuotų grupių kūrimas*. Vilnius, 1997.
- Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa*, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007-02-07 įsakymu Nr. ISAK – 179.
- Roberta M. Berns. *Vaiko socializacija. Šeima, mokykla, visuomenė*. UAB „Poligrafija ir informatika, 2009.
- Schiller P. *Vertybių knyga*. Šiauliai, 2004.
- Sveikos gyvensenos ugdymas ikimokyklinėse įstaigose*. Vilnius, 2002.
- Teresevičienė M., Gedvilienė G. *Mokymasis grupėse ir asmenybės kaita*. Kaunas, 2003.
- Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija*, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003-05-20 nutarimu Nr. IX-1569.
- Valstybės švietimo 2013-2022 strategijos projektas. Prieiga per internetą www.smm.lt/strategija. Žiūrėta 2016-04-03.
-